

LUCIA
SASKOVÁ

Vianočná

LUCIA
SASKOVÁ

Vianočná

LUCIA SASKOVÁ

Vianočná

Copyright © 2025 by Lucia Sasková
Cover design © 2025 by Adrián Macho
Slovak edition © 2025 by IKAR, a.s.

Vydalo vydavateľstvo IKAR, a.s. – Slovenský spisovateľ,
Bratislava v roku 2025 ako svoju 2 592. publikáciu
v elektronickej podobe.
Zodpovedný redaktor Marek Zákopčan
Obálku navrhol Adrián Macho.
Prvé vydanie
Sadzba a zalomenie do strán DLX SLOVAKIA, s.r.o.

IKAR, a.s.
Miletičova 23, 821 09 Bratislava
www.ikar.sk | ikar@ikar.sk

ISBN 978-80-575-0457-3

KDE ZAČAŤ, ABY SOM VÁS NEVYSTRAŠILA hneď na začiatku? Mohla by som vám povedať, že v ruke držíte román o Vianociach, o láske, ktorá hory prenáša, o adventnom zázraku, o atmosfére kolied, snehových vločiek a svetielok. Hypoteticky o všetkom spomenutom aj je. Fakt, prisahám na svoju dušu. Ale nie je to celkom román. Ani triler, ani fantasy. Ale zároveň je. Hypoteticky, samozrejme. Uzavrime to bez škatuľkovania, nazvime to príbehom. Inšpirovaným udalosťami, ktoré sa naozaj stali.

Môj príbeh je iný. Trochu desivý, trochu zvláštny a možno aj trochu neveriteľný. Preto ho radšej nikomu nerozprávam. Tak si ho, prosím, nechajte pre seba aj vy. Pretože by vám aj tak nikto neveril a zrejme by vás považovali za blázna. Skutočného, diagnostikovaného, v kazajke, v najlepšom prípade zavretého za zamrežovanými oknami v miestnosti s čalúnenými stenami. A moje odporúčanie naozaj dodržiavajte. Pretože mám pocit, že ide o nákazlivý príbeh, ktorý sa šíri ako vírus...

Každý rok, počas sviatkov považovaných za najkrajšie v roku.

Máte odvahu čítať ďalej? Premyslite si to, máte čas. Nadýchnite sa a zhlboka vydýchnite. Zatvorte oči a pohľadte obálku knihy, vnímajte každý detail, jemne prechádzajte končekmi prstov po všetkých častiach. A potom ju otvorte na ktorejkoľvek strane. Cítite jej vôňu? Jej energiu? Zvedavosť a strach zároveň? Potom je určená práve pre vás.

Zapáľte si sviečku, pokojne aj dve, urobte si pohodlie, zakryte sa dekou a započúvajte sa do ticha predtým, než začnete čítať tieto riadky a v diaľke začujete vianočnú melódiu...

„Mám otázku. Vidíte ma všetci?“

ODHOVÁRALI MA OD ŠTÚDIA MEDICÍNY. Moje výsledky v škole neboli vôbec ohurujúce, no vtĺkla som si do hlavy, že iná možnosť nepripadá do úvahy. Posmešky namiesto podpory rodiny, spolužiakov a učiteľov spôsobili, že som prijímacími skúškami bola priam posadnutá. Učila som sa nonstop. Všetko, na čo som kašľala počas gympla. Prešla som si každú jednu učebnicu biológie a chémie a zohnala všetky existujúce prípravné testy všeobecných študijných predpokladov.

Nikdy, naozaj nikdy som sa necítila lepšie, ako keď som postupne každému oznamovala, že ma prijali. Ich výrazy zo mňa robili niekoho iného. Áno, počujete dobre. Stanem sa lekárkou! A tešte sa, keď niekto z vás príde do mojej ordinácie.

Priznám sa, začiatky neboli ľahké. Prijímacie skúšky boli najjednoduchšou časťou štúdia.

Titul z medicíny totiž nezískate podplácaním, sympatiami, dokonca ani neslušnými návrhmi či skutka-

mi. Nie všetci ich odmietnu. Len vám na skúškach nepomôžu.

Pri rozhodovaní, akým smerom sa uberie moje štúdium, som zvažovala dve rozdielne zamerania. Neurológiu a psychiatriu. Hlava ma vždy fascinovala a keby to bolo možné, zamerala by som sa na oboje. Odkedy som videla pri pitve ľudský mozog, fascinovalo ma, čo všetko sa v ňom odohráva a aký je pre človeka dôležitý pri každom pohybe, každej myšlienke. Za jednu jediná sekundu spracuje miliardy informácií, čo nedokáže žiaden počítač. Je zložený prevažne z vody a nemá receptory bolesti. Práve preto sa v istých prípadoch môže operovať bez narkózy. Viete si predstaviť, že sa vám niekto hrabe v otvorenej lebke a nič necítite? Na prednáškach o ľudskom mozgu som ani nedýchala. Mala som nespočetné množstvo otázok, zaujímali ma všetky výskumy, abnormality, vplyvy na ľudské správanie, psychické alebo mentálne poruchy, vývoj mozgu od útleho detstva až po smrť. Čo sa deje v hlave človeka po tom, čo mu prestane biť srdce? Mozog totiž ešte stále funguje. Ako reaguje? Čo vysiela? A dokedy? A čo úrazy? Zásahy do štruktúry mozgu a ich vplyv na psychiku človeka ma priviedli k psychiatrii a doslova ma pohltilo čaro oddelenia pre najťažšie prípady.

Tie bežné boli ako obohraná platňa. Ľahšia či ťažšia forma depresie, pokusy o samovraždu, úspešné i neúspešné, vyhorenia, zrútenia, terapie, malé problémy nafukované na veľké. Dookola tie isté príbehy, rie-

vianočná

šenia, lepšie a horšie dni, odchody pacientov a ich opakované návraty. Nuda.

A potom sú tú oni. V hlave im to funguje inak. Ich oči, tváre, reakcie... Sú rovnakí, a predsa úplne iní. Ich príbehy, traumy, minulosť, body zlomu. Ľudská psychika je element medzi nebom a zemou. Paralelný svet uprostred reálneho. Kedysi sa tieto stavy pripisovali posadnutiu diablom. Dnes za to môže schizofrénia, bipolárna porucha či hraničná porucha osobnosti. V minulosti sa takýmto ľuďom venoval kňaz, oblieval ľudí svätenou vodou a citoval Bibliu. Občas si to rozmysleli a radšej už nikdy žiadneho démona nespomenuli. A čím viac sa skúmalo správanie ľudí, tým menej práce mali exorcisti s nadprirodzenými javmi. Ľudia prestali chodiť na spovede, začínali spochybňovať všetko, čo kázala Biblia. Oslovovali šarlatánov, čarodejnice, médiá a napokon sa stále opakujúce princípy akcie a reakcie stali odborom – psychológiou. Ak sa pridali drogy alebo isté druhy bylín a húb, pomáhajúce zmeniť ľudské myslenie, zlepšovali ich osoby na celom svete a z týchto základov vznikli rôzne hypnotiká, sedatíva a antidepresíva. Ľudí, ktorí sa nimi zaoberali, už nenazývali fušermi, postupne sa prepracovali na psychologov a psychiatrov. A chorí už nekončili levitujúc nad posteľami, ale pevne a bezpečne pripútaní na lôžku ako pacienti na psychiatrickom oddelení.

Pozrieť sa na ľudský mozog vie každý. Môže sa zoskenovať, rozpitvať, dá sa v ňom nájsť najmenšia krvácajúca alebo upchatá cievka, nádor či akákoľvek

abnormalita, ktorú by sme bez najmodernejších medicínskych prístrojov nenašli. Ale čo ľudské mozgy, ktoré sú po fyzickej stránke úplne v poriadku, no predsa ich nositelia vykazujú zvláštne konanie, trpia halucináciami, zaostalosťou alebo nutkaním k neprípustnému správaniu ohrozujúcemu seba alebo iných? Veď všetky testy dopadli dobre. Tak prečo niektorí vidia nadprirodzené javy, iní počujú hlasy, ďalší pociťujú iracionálny strach z hocičoho všedného a, naopak, niektorí necítia žiadne emócie a nevedia rozlíšiť, či je ich konanie dobré alebo zlé? Čo za to môže? Čo sa deje v hlave brutálneho vraha? Vždy som mala rada záhady a čím ďalej, tým viac som bola presvedčená, že psychiatria bude mojou šálkou kávy. A riziká, že sa niečo pokazí, sú tu menšie ako v práci, kde stopercentná sebakontrola, pevná ruka a mikroskopická presnosť rozhodujú o tom, či človek, v ktorého otvorenej lebke sa vrtate, bude alebo nebude schopný normálne žiť. Žiadna krv, skalpely či operačná sála. Tupým skalpelom na našom oddelení otvárame prijatú poštu. My psychiatri sme totiž skalpel pre pacientov. Psychicky chorých ľudí môžem tiež nazvať zásielkami. Pretože keď ich „kuriér“ prinesie, máme síce pár základných údajov o odosielateľovi, ale netušíme, čo sa v nich skrýva. K dispozícii je písomná informácia o výrobku, odporúčaný spôsob použitia, záručný list, no všade sa z času na čas objaví chybný kus. A reklamácia nie je možná...

A vtedy sa dostávajú k nám. Na tretie poschodie. Stratené balíky a balíčky, o ktoré sa už nikto nezaujíma. Nič na nich nenapravíte, ale ani nič nepokazíte,

vianočná

konečná stanica, kde netreba ani vystupovať. Stanete sa večným pasažierom v tmavom kúte kuriérskeho auta. Sem-tam si vás niekto všimne, ale nikto vás nezháňa a už prešla neurčitá premlčacia doba. Takže vás v tom kúte zodpovedne nechajú aj naďalej. Keby náhodou.

ATESTÁCIU SOM SI ROBILA vo fakultnej nemocnici. Prvý deň ma nechali čakať pred zamknutými dverami takmer hodinu. Psychiatria sa nachádzala uprostred iných oddelení a cez čakáreň prechádzali ľudia mieriaci na rehabilitáciu, chirurgiu alebo kardiológiu. A tak som bola zhruba tisíckrát premeraná súdiacimi pohľadmi. Akoby som sedela na lavičke hanby. Ľudia sa odnepamäti boja nepoznaného. Nemajú najmenšiu predstavu o pacientoch na psychiatrii, pretože o úspešných bojovníkoch nepočuje nikto. Každý počuje len o tých, ktorí svoj boj nezvládli, zabili seba alebo niekoho iného, o týraní, výbuchoch agresivity, a najmä o šokujúcich udalostiach spôsobených psychopatmi. Chápala som, prečo sa ľudia napriek vyspelej dobe hanbia vyhľadať pomoc. Každý jeden pohľad mi to potvrdil. A tak som ho každému vracala. Každému človeku som venovala uprený pohľad psychopata so spokojne zdvihnutými kútikmi. Nech majú aspoň dôvod na obavy. A práve keď ma to začínalo baviť, prijala ma primárka oddelenia.

vianočná

Všetci pacienti ležali na jednom poschodí, ktoré vyzeralo ako v starodávnych filmoch z čias, keď sa v psychiatrii používali na všetky diagnózy len dve metódy, aj na tie, ktoré diagnózami nikdy neboli. Lobotómia a elektrošoky. Po prvej návšteve som bola zhrozená z toho, ako to tam vyzerá, a ani relatívne moderné vybavenie neprinieslo v najstaršej budove v nemocničnom areáli žiadnu zmenu. Popraskané steny sa vedenie snažilo zakryť rôznymi motivačnými plagátmi, ktoré po pár mesiacoch vybledli. Text *Nerobte, čo musíte, ale čo chcete!* na bledom oranžovom podklade bol kedysi červený. Teraz pripomína starú zástavu Sovietkeho zväzu. Nečudujem sa, že jedného dňa ho v záchvate zúrivosti istá žena strhla, odhalila prasklinu, ktorá sa už rozšírila na slušnú dieru, a roztrhala ho na niekoľko kusov. Dokonca nie je vylúčené, že to nebola pacientka, ale členka personálu. Medicínskeho personálu. Veľmi podobná mne, ale ja už vyzerám inak, pretože to bolo dávno a podobnosť postáv je vždy celkom náhodná. Nemyslíte si, že som to ja, však nie? Som predsa psychiatrička a bolo by to absolútne neprofesionálne, to som si nemohla dovoliť. Obzvlášť ak by to uvideli niečie oči. Poondiaty pohľad psychopátky, ktorá musela byť vždy všade.

Ešte v ten deň som tam zavesila vianočný stromček z kartónu, ktorý sme urobili spoločne a zabili ním popoludnie. Vyzeral skutočne desivo. Akoby ho vytvoril šialený umelec, ktorý v spleti všemožných farieb vidí zelené ihličie, v nalepených guliach z pokrčených strán časopisov odraz ohňa v krbe a v plochých kartó-

nových darčekoch čaká prekvapenie. Ale darčeky sa nesmú rozbaľovať, kým nezazvoní zvonček. Počujete ho? Presne ten, po akom zaznie pesnička, ktorú si potom dookola hmkáte, akoby ste sa načisto pomiatli, a neviete ju dostať z hlavy, pretože vám psychologicky navodzuje šťastné a veselé. Čo myslíte, prečo ju hrajú v toľkých filmoch, vyskakuje na vás z každého kúta obchodných centier a v rádiách vás ňou ladia už takmer od septembra vo všetkých možných aj nemožných variáciách? Milovala som Vianoce! Veď kto ich nemá rád?

Vy?

Fakt?

To sa dá?

Bola som presvedčená, že nie.

Až kým som na psychiatrii nezažila prvé Vianoce, ktoré nemali s Vianocami nič spoločné... Takže vlastne Vianoce milujem stále, ale už som ich nikdy nezažila. Pretože advent sa v mojom živote odrátaval už akosi inak.

SAMOZREJME, KTO INÝ BY MAL vyfasovať vianočnú zmenu ako nová bezdetná psychiatrička bez záväzkov? Nočná, nočná, nočná, voľno, voľno, denná, denná, nočná a „hepi ňjú júr“!

Upozornili ma, že ohňostroj na oddelení psychiatrie vždy prebudí najťažšie prípady, ktoré zobudia hysterické prípady, a tí, čo sa chcú len zabiť, rezignovane prevracajú oči nad celým chaosom, no ani nevstanú z postele. Nikomu nepoprajú šťastný nový rok, pretože vedia, že je to deň ako každý iný. Rovnaký ako každý posratý deň ich života, ktorý stojí za hovno. Lieky ich udržiavajú v domnienke, že sa cítia lepšie. Ale uvedomujú si, že to tak vôbec nie je, pretože spomienky na najhlbšie dno sú silnejšie ako konské dávky antidepresív. Chcú stále zomrieť, ale keď sa im to nepodarí, proste to majú viac na háku. Hľadanie chuti žiť je totiž zdĺhavý proces a zahŕňa nespočítateľné hodiny terapie. Ako keď prežijete najhorší deň v živote a niekto vám povie, že to bude

dobré, že to chce čas, že sa máte ísť prejsť, dať si koláčik, športovať alebo ísť do kostola. Lenže človek s depesiou prežíva najhorší deň svojho života každý Boží deň. A bojuje. S myšlienkami. S lekármi. Sám so sebou. Urobia dva kroky vpred a tri vzad. Tlieskame im za akýkoľvek úspech. Pretože čo je pre zdravého človeka banalita, to je pre nich pokrok. Psychické choroby nie sú liečiteľné, len sa s nimi musíme naučiť žiť. Či sme pacienti, alebo okolo-idúci.

Chcela som byť pripravená na všetky možnosti, a tak som dopriala každému pacientovi dvojnásobnú dávku liekov na spanie. Aj tým, ktorí ich nepotrebovali. Nesúďte ma! Nikto z vás na tomto oddelení nepracoval. A nie, ani ty, čo si presvedčená, že si so mnou pracovala. Nepracovala! Opakujem, podobnosť postáv je v tomto príbehu čisto ná-hod-ná!

Opäť som však odbehla od témy. Asi preto, že si z toho večera nepamätám až tak veľa, ako by som mala.

Na nočnú som nastúpila už o druhej poobede a prijala škatuľu plnú vianočných koláčov od kolegyne, za ktorú som vzala šesť hodín, aby stihla navariť vianočnú večeru svojej rodine. Jej manžel mal síce dva tituly pred menom a dva za ním, no nevedel uvariť ani čaj, dcéra zvládla maximálne hrianky a praženicu a syn bol tatkova pravá ruka, no bez titulov. Nesúdim, sú to len fakty. Pätnásť druhov koláčov mi za to vlastne stálo, keďže pečenie tiež nie je mojou silnou stránkou a rúru vo svojom byte zapínam iba pri príprave mrazených polotovarov.

vianočná

„Ahojte!“ vošla som do spoločnej šatne, jedálne, spálne, zašivárne, jednoducho do malej miestnosti, kde sme sa snažili uchmatnúť si aspoň pár minút času na odloženie vecí, vypitie kávy, spánok, rýchlovky na nepohodlnej posteli alebo stole či iné vybitie zostatkovej zúfalej energie, kým niektorí pacienti nezačnú ručať, kričať, pišťať, vidieť halucinácie, rezať sa tupým predmetom, bezhlavo mlátiť spolubývajúceho, prípadne tlčiť hlavou do múra. Všetko nepredstaviteľné je tu totiž zhmotnené v priamom prenose. Ou, povedala som rýchlovky? To bol omyl, preklep, ak chcete. To sa v žiadnom prípade na žiadnom nemocničnom oddelení nedeje!

Položila som škatuľu na stôl a vytiahla z najväčšej kabelky, akú som mala, fľašu šampanského. Podobnú priniesol každý, takže bola už piata, keďže som prišla posledná. Dnes sa osadenstvo personálu skladalo z jednej službukonajúcej lekárky, dvoch zdravotných sestier a dvoch statných ošetrovateľov, ktorí nám a často aj pacientom doslova chránili krk a občas aj iné časti tela, ale toto nie je erotický príbeh ani temná romanca, takže moje občasné zlyhanie s ošetrovateľom, s ktorým som mala skvelý priateľský vzťah, tu rozpitvávať nebudem. Jednoducho bol poruke, keď som ho potrebovala. Pracovne, a kým sa nezbláznil a nezačal si s jednou sestričkou, aj osobne. A bolo fajn, že prišiel aj v ten deň. V práci nachádzal poslanie, nikdy som sa nepýtala prečo, ale robil s odhodlaním a neraz sa dokázal porozprávať s pacientmi lepšie ako ja sama alebo tím psychologičiek na sedeniach.